

ÇANAKKALE SAVAŞLARINDA İTİLAFLI DEVLETLERİNİN HASTA VE YARALILARIMIZA SALDIRILARI

Cemalettin TAŞKIRAN*

Bu çalışmamızda, Çanakkale savaşlarının farklı bir bölümünden bahsedeceğiz. Konumuz Çanakkale savaşları sırasında İngiliz ve Fransız uçakları ve gemilerinin yanlışlıkla veya bilerek Türk tarafındaki hasta ve yaralıların bulunduğu merkezlere, hastanelere ve gemilere yaptığı saldırılar. Şunu belirtelim ki bu çalışma tam değildir. Konunun Türk harp ceridelerinden, birlik tarihçilerinden de incelenmesi daha sonra İngiliz ve Fransız kaynaklarının da araştırılarak konunun tamamlanması gerekir. Ancak bizim buna zamanımız olmadı. Cenevre'de Uluslararası Kızılhaç Komitesi arşivinde konu ile ilgili bulabildiğimiz bilgileri değerlendirerek ilk adımı atmaya istedik. Konunun askeri ve insani boyutunun yanı sıra uluslararası boyutu da ele alınacak ve bu saldırıların uluslararası platformlarda saldırıyı gerçekleştirenler tarafından nasıl savunulduğu da vurgulanacaktır.

Konuya Çanakkale savaşlarında sağlık hizmetlerinin, hasta ve yaralı askerlerimize verilecek hizmetlerin savaş öncesinde ve savaş sırasında nasıl düzenlendiğinden bahsederek girmekte yarar var.

Çanakkale savaşlarının başlamasından önce, yani 1915 yılı Ocak ayı başlarında 250 yataklı hastane dışında, Seddülbahir, Kilitbahir, Eceabat, Bolayır, Kumkale ve Çanakkale'de olmak üzere bölgede 6 da revir vardı. İngiliz ve Fransız donanmalarının Çanakkale Boğazı önüne gelmeleri ve boğazı geçme girişimleri üzerine, bölgeyi savunmak için bazı birliklerin de bu bölgeye getirilmeleriyle mevcut revirlerin hem sayıları arttırıldı hem de personel ve malzemeleri takviye edildi.

Savaş içerisinde bu revirlere ilave olarak, cepheden gelen yaralıların yaralarının sarıldığı Büyük Sargı Yerleri açıldı. Bu yerler Kerevizdere, Tenger deresi, Soğanlıdere, Havuzlar deresi, Kurucadere ve Matikdere bölgelerinde oluşturulmuştu.

Ayrıca muharebelerin durumuna göre, ihtiyaç olan bölgelerde seyyar hastaneler de kuruluyordu. Bunların dışında bölgede Menzil hastaneleri de vardı. Lapseki, Galataköyü, Bakırköy, Maydos, Burgaz, Ulgardere, Akbaş ve Erkllice'deki hareket alanındaki hastanelerin yanında, Tekirdağ, Keşan, Mürefte,

* Prof. Dr. , Çankaya Üniversitesi

Dimetoka, Erdek, Karabiga ve Biga'da da hastaneler kurulmuştu. Bunlardan başka, Dümerek, Gelibolu, Lapseki ve Şarköy'de Kızılay'ın kurduğu hastaneler vardı.¹

Gelibolu ve Çanakkale Bölgesini korumakla görevli 5. ordunun oluşturduğu sağlık kuruluşlarının sayısı, muharebelerin şiddetlenmesi karşısında gittikçe arttırıldı. 1915 yılı Temmuz ayı başlarında bölgedeki hastane sayısı 26'ya bulmuştu. Bu hastanelerin yatak sayılarının toplamı da 11.700'e ulaşmıştı.²

Hastanelerin sayı ve kapasitelerinin arttırılmasında sivil halkın büyük yardımları vardı. Muharebe bölgesindeki köylerin halkının neredeyse tamamı ellerindeki, evlerindeki yataklarını orduya verme, hastanelere gönderme konusunda sanki birbirleriyle yarışır gibiydiler.³ Ancak hemen belirtmeliyiz ki bu sayılar yeterli değildi. Bölgeyi korumakla görevli 5. ordunun mevcudu 250.818'i bulmuştu. Mevcut hastanelerin yatak mevcudları ordu mevcudunun ancak %4,7'sine karşılık geliyordu. Oysa, özellikle yaralılar pek çoktu. Mevcut yataklar yetmiyordu. Gelibolu yarımadasının kuzey ve güney uçlarındaki çarpışmalarda günde 3000-4000 yaralı geliyordu. Bunların yatırılması konusunda büyük sıkıntıya düşülüyordu. Bölgedeki hastaneler yetmediği için, yaralıların önemli bir miktarı, ilk müdahalelerinden sonra memleketin iç kısımlarında bulunan şehir hastanelerine gönderilmekteydiler.⁴

Bunların dışında, Osmanlı Devleti, 1914 yılı Kasım ayında 700 kişilik Gülnihal adlı gemiyi Hastane-gemi haline dönüştürmüştü. Bunu da bütün savaşan ilgili ülkelere duyurmuş ve Gülnihal hastane gemisinin cephelerden alacağı yaralı ve hastaları tedavi etmeye çalışarak, cephe gerisine taşıyacağını bildirmişti.⁵ Çanakkale savaşlarının başlamasıyla birlikte, Osmanlı devleti 300 kişilik üç gemisini daha hastane hizmetleri için ayırmıştı. Bunlara isim yerine numara vermişti. 60, 61 ve 63 numaralı gemilerin yanında ayrıca 70 kişilik 70 numaralı bir başka hastane-gemi daha vardı. Bu gemiler Çanakkale bölgesindeki yaralıların bir kısmını Gülnihal hastane gemisine taşımakla görevliydi.⁶

Gerek karadaki hastanelerde, gerekse denizdeki hastane gemi veya bu gemilere hasta taşıyan sağlık hizmetleriyle görevli gemilere ve de karada yaralı ve hasta taşıyan ve ambulans görevi gören araba ve araçlara 1864 Cenevre sözleşmesi

¹ TSK Tarihi, Osmanlı Devri, I. Dünya Harbinde F.D.H. 'nde Türk Harbi, V. Cit 3. Kitap Genkur Basımevi, Ankara, 1965, s.346

² TSK Tarihi, Osmanlı Devri, IDH'nde Türk Harbi, 1,2,3, Kitapların Özetlenmiş Tarihi, Ankara 1997, s.242

³ TSK Tarihi, Osmanlı Devri, IDH'nde Türk Harbi, 1,2,3, Kitapların Özetlenmiş Tarihi, Ankara 1997, s.242

⁴ 4TSK Tarihi, Osmanlı Devri, IDH'nde Türk Harbi, 1,2,3, Kitapların Özetlenmiş Tarihi, Ankara 1997, s.243

⁵ 5Rapport General du Comite International de la Croix-Rouge sur son activite de 1912-1920 Geneve, 30 Mars, 1921, p.18

⁶ Bulletin International des Sociales de la Croix- Rouge, Geneve, 1915, p.443

ve daha sonra yenilenen 1906 Cenevre Sözleşmesi'nin, insanı prensiplerle ilgili bölümlerinde belirtilen, Kızıllaç ve Kızıllaç bayraklarının çekilmesi ile ilgili hükümlerine uygun olarak, Kızıllaç bayrağı çekildi. Beyaz zemin üzerine kırmızı hilalden oluşan bayrak 6 Temmuz 1906 tarihli Cenevre sözleşmesindeki hasta ve yaralıların iyileştirilmesine yönelik hükümlerin muhtevasına uygundu. Osmanlı Devleti, ilgililere, bu hükümlere uyacağını ancak Kızıllaç bayrağı yerine Kızıllaç bayrağı çekeceğini bildirdi ve Kızıllaç bayraklarının da ayırt edici bir işaret olarak kullanılacağı kabul edildi. Daha sonra bu hükümler 18 Ekim 1907 tarihli La Haye sözleşmesinde de tekrarlandı. Osmanlı Devleti de bu kurallara uyararak hem karadaki hem de denizdeki sağlık kurum, kuruluş ve araçlarına Kızıllaç bayrağını belirtilen ölçülere ve belirtilen prensiplere uygun olarak çekti. Yukarıda sözü geçen Cenevre ve La Haye anlaşmalarına göre bu tür sağlık kuruluşlarına asla saldırı olmayacak, personeli ve araçları alıkoymayacaktı.

Fakat savaş içinde bu kurallara her zaman uyulmadı. Kızıllaç Genel Merkezi arşivinde bulduğumuz bilgilerde 1914 yılı Ağustos ayından savaş sonuna kadar, 80'e yakın Sağlık kurumu (Hastane-Revir vs.) ve denizdeki sağlık araçları (Gemi-hastaneler vs.) yukarıda belirtilen sözleşmelere aykırı bir şekilde karışıklık olarak saldırılara maruz kaldı.⁷ Bu ihlallerin tek taraflı olmadığını hemen söylemeliyiz. İngilizlerin, Fransızların, Rusların, İtalyanların, Almanların, Avusturyalıların, Bulgarların ve Osmanlıların da ihlalleri olduğu Kızıllaç heyetinin 1912-1920 faaliyet raporunda görülüyor. Az sonra bu ihlallerden Osmanlı Devletini ilgilendirenleri ve özellikle de Çanakkale savaşına ait olanları biraz daha detaylı olarak inceleyeceğiz. Ama burada hemen şunu belirtmek gerekir ki; Kızıllaç'ın listesinde bulunan 80'e yakın ihlalden, yani hastane ve yaralıların bulunduğu bina ve araçlara yapılan saldırılardan sadece 2 tanesi Türklerin ihlali olarak verilmiş. Bu iki olay da Rusların iddiaları. Ruslar 17 Mart 1916'da Portugal adlı hastane gemilerinin ve 8 Temmuz 1916'da Vperiod adlı hastane gemilerinin Türkler tarafından torpillendiğini Uluslararası Kızıllaç Teşkilatına şikayetle bildirmişler.⁸ Uluslararası Kızıllaç Heyeti de bu şikayetleri Kızıllaç Genel Merkezine bildirmiş. Kızıllaç'ın askeri yetkililerden alarak verdiği bilgi ve cevapta bu iki geminin torpilleme sonucu değil, mayına çarpma sonucu isabet aldığı bildiriliyor. Şahsen bizde bunun doğru olduğunu düşünüyoruz. Rus gemilerinin bilerek torpillenmediğine ilişkin ikinci bir olay da, bizzat Kızıllaç'ın verdiği bu ihlaller listesidir. Bu listede Ruslardan başka hiçbir ülkenin Türklerle ilgili bu tür bir şikayeti yoktur. Bu da üzerinde durmaya değer bir noktadır.

⁷ Rapport General du Comite International de la Croix-Rouge sur son activite de 1912-1920 Geneve, 30 Mars, 1921, p.13-20

⁸ Rapport General du Comite International de la Croix-Rouge sur son activite de 1912-1920 Geneve, 30 Mars, 1921, p.19

Kızılhaç Teşkilatının bildirdiği bu 80'e yakın ihlalden, yani sağlık kurum ve araçlarına yapılan saldırılardan Türk hastane, Revir, Ambulans ve hastane gemilerine yapılan saldırıların genel listesi şöyledir:⁹

- 1915 baharında Gelibolu ve Çanakkale'deki Türk hastanelerine uçaktan bomba ve top mermilerinin atılması
- Eylül 1915'de Çanakkale Hastanesinin uçaklarla bombalanması,
- 17 Aralık 1915' de Yalova' daki Türk Hastanesinin bombalanması,
- 16 Kasım 1916'da Mısır Cephesinde Kızılay Hastanesinin bombalanması,
- Ağustos, 1917'de Vadisarar'da Türk Hastanesinin bombalanması,
- 7 Mart 1918'de Filistin'de. Osmanlı Şifa Ambulansının bombalanması,
- 7 Temmuz 1918'de Üsküdar'da Türk Sağlık Ocağı'nın bombalanması
- Dicle nehri üzerindeki Amoraş şehrinin ele geçirilmesi sırasında Osmanlı Sağlık Personelinin Esir Alınması
- Osmanlı Kızılay Gemi-Hastanesi Gülnihal Vapurunun Bombalanması.

Bu listede 10 ihlal gösterilse de, gerçekte I. Dünya Savaşı sırasında Türk Sağlık kurum, personel ve araçlarına yönelik ihlaller, yani saldırılar bundan çok fazladır.

Aşağıda, yine Kızılhaç Genel Merkezi Arşivlerinde bulduğumuz bilgilerden hareketle, özellikle Çanakkale Savaşları sırasında Türklerin hastane, revir ambulans ve hastane-gemileri ile bunlara yaralı ve hasta taşıyan yardımcı sağlık gemilerine yönelik saldırılardan tespit edebildiklerimizi, aktarmak istiyoruz.

Daha önce de belirtildiği gibi Türk hastanelerinden biri de Eceabat'ta bulunuyordu. Eceabat'taki hastane savaş içersinde 2500 hasta ve yaralıyı barındırıyordu. Mayıs 1915 başlarında kara muharebelerinin çok şiddetlendiği bir zamanda İngiliz birlikleri, ellerindeki bütün deniz toplarıyla saldırıya geçtiler. Bu saldırı sırasında Eceabat'taki 2500 hasta ve yaralıyı barındıran Eceabat hastanesini de topa tuttular, yıktılar ve yaktılar. Sadece hastane binası zarar görmeye kalmadı.

⁹ Rapport General du CICR sur son activite de 1912-1920, Geneve, 30 Mars 1921, s.12-21

İçerisinde tedavi gören çok sayıda hasta ve yaralı da kaybedildi. Kaybedilenler arasında, esir edilen ve yaraları ağır olduğu için Eceabat hastanesine getirilerek tedavileri yapılan 2 İngiliz yaralı er de vardı.¹⁰

1915 yılı Haziran ayında da itilaf devletlerinin Türk hastane ve yaralıların bulunduğu sağlık kurumlarını ve sağlık araçlarını bombalandığını görüyoruz. Türk Kızılay Merkezi bütün bu bombalama ve topa tutma olaylarını Temmuz 1915' de Uluslararası Kızılhaç Komitesine bildiriyor. Bu şikayetlerden bir tanesi Maydos ve civarındaki sağlık kuruluşları ve araçları ile ilgili. Hatta Osmanlı Birlikleri Fransızların kendi birlikleri arasında yaptıkları bir telsiz konuşmasını dinliyor ve bu konuşmayı da Cenevre'deki Kızılhaç Komitesine ulaştırılıyor. Yazıda, telsiz mesajının, birliklere "topçu atışlarını ve bombaları hastanelere ve Türk yaralılarının toplanma yerlerine yönlendirin!., emrini verdiği açıklanıyor.¹¹

1915 yılı Eylül ayında İtilaf Devletlerine ait uçaklarla Çanakkale'deki hastanenin bombalandığını ve yine 1915 yılı 17 Aralık günü Yalova Hastanesinin bombalandığını daha önceki listede belirtmiştik.

Bunlardan başka 14 Temmuz 1915 tarihinde Çanakkale'de Akbaş limanında bulunan Kızılay'a ait Gülnihal Hastane-Gemisiyle 60 ve 63 numaralı hasta taşıyan gemilerin Kızılay bayrağı taşımalarına rağmen bombalandığının yine Kızılhaç'a Kızılay tarafından yazılan şikayet yazılından öğreniyoruz. 16 ve 17 Temmuz 1915 tarihlerinde de Gelibolu yarımadasındaki Havuzludere'de bir hastane ile 19. Piyade Tümenine ait bir sıhhiye bölüğünün bombalandığını öğreniyoruz. Kızılay Genel Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Besim Ömer imzalı yazı şöyle:¹²

"İstanbul, 17 Temmuz 1915

Uluslararası Kızılhaç Komitesine

Cenevre

Sayın Başkan, Aşağıdaki olayları bilgilerinize sunarız:

14 Temmuz 1915 'de, Gülnihal adlı Kızılay hastane-gemisi ve 60 ve 63 numaralı Sağlık hizmetlerine ayrılmış ve Kızılay bayrağı taşıyan 3 hastane gemi Çanakkale Akbaş' da bulunuyordu. 60 numaralı gemi yaralıları Gülnihal hastane gemisine taşıyordu. Bu sırada bir düşman uçağı bomba attı. Bomba gemi ile rıhtım arasına düştü ve 3 işçinin ölümü ile 8'inin yaralanmasına sebebiyet verdi. Ayrıca

¹⁰ IDH' nde Türk Harbi, V. Cilt 1,2,3 'üçü kitapların özetlenmiş tarihi , Ankara, 1997, s.243

¹¹ Bulletin International des Sociales de la Croix- Rouge, Geneve, 1915, p.450

¹² Bulletin International des Sociales de la Croix- Rouge, Geneve, 1915, p.443-444

ikinci turu yapan uçak yeni bir bomba attı 63 numaralı gemide de hasara ve denizci İbrahim'in ölümüne sebep oldu.

16 Temmuz günü, bir başka düşman uçağı. Gelibolu yarımadasındaki Havuzludere'de bulunan sağlık kurumlarının üzerine bomba attı, 4 kişiyi öldürdü ve 8 kişiyi yaraladı. Bu sağlık kurumları da Kızılay amblemleri taşıymaktaydılar.

17 Temmuz günü ise, 19. Piyade Tümeninin bir sıhhiye bölüğü bir düşman uçağından atılan bombalara hedef oldu. Oysa Sıhhiye bölümünün konusu açıkça belirlendi ve Kızılay bayrağı ile de belirtilmişti.

1907 La Haye sözleşmesine aykırı bu yeni ihlalleri, daha öncekilerle de hatırlatarak, bildirir, protestomuza gerekli işlemin yapılmasını rica ederiz. Saygılarımızla...

Osmanlı Kızılay Merkez Heyeti adına Başkan Yrd.

Prof. Dr. Besim Ömer

Besim Ömer Paşa 31 Temmuz 1915'de, yine Cenevre'deki Kızılay Komitesi Başkanına yeni bir yazı yazıyor. Bu da şöyle¹³:

"Sayın Başkan,

Çanakkale'deki İngiliz-Fransız ordusu tarafından yapılan Cenevre sözleşmesinin yeni ihlalini size bildiririm:

25 Temmuz 1915'te, akşam saat 6:30 sularında, 6 düşman uçağı, savaşın başından beri bir hastanenin bulunduğu Halil Paşa çiftliği üzerinden uçmuşlar ve hastanenin konumu aşikar bir şekilde görüldüğü ve Kızılay bayrağı ile de belirlendiği halde buraya 12 bomba atmışlardır. Bu bombalar, hastanede bulunan yaralılarından 8'ini öldürmüş ve 12'sini de tekrar yaralamıştır. Bu bombalama sonunda çıkan yangın hastaneyi de tamamen yok etmiştir.

Savaş kurallarına uymayan bu saldırıyı protesto eder saygın heyetinize bildiririz. Şikayetimize gerekenin yapılacağını umar saygılar sunarız.

Osmanlı Kızılay Merkez Heyeti Adına

Bşk. Yrd. Prof. Dr. Besim Ömer

Bundan başka, 1 Eylül 1915'de, Kızılay Başkanı olan ve aynı zamanda Türkiye'nin Viyana Büyükelçiliğini yürüten Hilmi Paşa, telgrafla Uluslararası Kızılay Komitesine şu telgrafi çekiyor.¹⁴ Viyana 1.9.1915.

¹³ Bulletin International des Sociaux de la Croix- Rouge, Geneve, 1915, p.444-445

"30 Ağustos'ta, Çanakkale önlerinde bulunan İngiliz-Fransız donanması muharebe hattının uzağında bulunan Akbaş askeri hastanesini bombalamıştır. Bombalardan 4'ü Hastaneye isabet etmiş ve 2 kişi ciddi şekilde yaralanmıştır. Kabul edilemez bu saldırı Cenevre Anlaşmasının La Haye Konferansının 21. maddesinin ihlalidir. Osmanlı Kızılayı'nın başkanı olarak, bu şikayetimizin İngiliz ve Fransız Kızıllaçlarına iletilmesini rica ederim.

Türkiye Büyükelçisi Hilmi,

Kızıllaç Heyeti bu şikayetleri dikkate almış ve gerekeni yapmış mıdır?

Evet.

Kızıllaç Teşkilatı, tam bir tarafsızlıkla Osmanlı Kızıllaçından gelen bu şikayetleri hemen muhatapları olan İngiliz ve Fransız Kızıllaç Heyetlerine aktarmış ve bu konudaki cevaplarını beklediklerini belirtmiştir. Gerçekten de hem Fransa hem de İngiltere Kızıllaç Heyetleri Kızıllaç Genel merkezinden gelen şikayet yazılarını ilgili askeri görevlilere iletmışler ve onlardan aldıkları cevapları da hiç geciktirmeden Osmanlı Kızıllaç Heyetine ulaştırmışlardır. Ayrıca hem Osmanlı Kızıllaçının şikayetlerini hem de İngiliz ve Fransız yetkililerinin cevaplarını Uluslararası Kızıllaç Bülteninde de yayınlamışlardır.

Şimdi de Türk askeri yetkililerce tespit edilerek Kızıllaça iletilen ve Kızıllaç tarafından Cenevre'deki Uluslararası Kızıllaç Komitesine bildirilerin bu şikayetlere, karşı taraftaki askeri yetkililerin verdikleri cevaplara bir göz atalım.

Çanakkale Savaşlarında İngiliz ve Fransızların Türk hasta ve yaralılarının bulunduğu hastane, gemi ve araçlara yaptıkları bombalama ve top atışlarının Kızıllaç kanalı ile Uluslararası Kızıllaç Heyetine iletilmesi ve Kızıllaç Heyetinin de bunları Fransız ve İngiliz

Kızıllaç Teşkilatlarına bildirmesi üzerine Fransa ve İngiltere bu ihlallerle ilgili cevaplarını Osmanlı Kızıllaçına iletmek üzere Uluslararası Kızıllaç Heyetine gönderiyorlar.

Önce İngilizlerin cevabına bir bakalım Londra'dan 9 Ağustos 1915 tarihinde İngiltere Kızıllaç Teşkilatı üyesi Sir Louis MALLETT, İngiltere'nin cevabını bildiriyor. Cevabın önemli kısımları şöyle:

"...Majestelerinin Hükümeti, ayrıca, Kızıllaç Kurumunu her alanda Kızıllaç Kurumu ile aynı haklara sahip saydığını bildirmeye beni memur etti. İngiltere Kızıllaç Komitesi tarafından size bildiririm ki, Majestelerinin Hükümeti Lapseki ve Çanakkale'de Kızıllaçın koruduğu hastanelere asla bomba atılmadığını; böyle bir olayın meydana gelmesinin tamamen bir harp kazası olduğunu, asla bilerek bir

¹⁴ Bulletin International des Sociaux de la Croix- Rouge, Geneve, 1915, p.445

bombalamanın yapılmadığını resmen bildirir... Ayrıca Hükümet, Kızılayın dikkatinin, askeri amaçlı kullanılan binaların yakınlarına kurulan bütün hastanelerin bu tür kaçınılmaz riskler taşıdığını ve hastane olarak kullanılan binaların, 1907 La Haye 4. sözleşmesinin 27. maddesine göre çok açık bir şekilde belirlenmesi üzerine çekmemi bildirdi..."¹⁵

Bu cevaplardan da anlaşılacağı üzere, İngilizler "olmamıştır, yalandır., demiyorlar "Bilerek olmamıştır, Kazadır, böyle kazalar olur, diyorlar.

Oysa Fransızların cevabı daha farklı.

Fransızlar bu ihlallerle ilgili bir kaç cevap göndermişler. 16 Temmuz 1915 tarihinde Fransa Dış İşleri Bakanlığı bir cevap göndermiş. Ama ihlallerle doğrudan ilgili cevap Seddülbahir'den 16 Ağustos 1915 tarihinde gönderilmiş. Gönderen Doğu Sefer kuvvetleri

Geçici Komutanı Tümgeneral Bailloud. (Corps Expeditionnaire d'orient). Tümgeneral Bailloud şöyle cevap veriyor (18):

"...Önce şu telsiz haberleşmesinin ele alınmasında yarar var. Topçu ateşini ve bombaları hastanelerin ve Türklerin yaralı toplanma bölgelerinin üzerine yönetilmesi çok büyük bir iftira değilse, ele geçen haberleşmenin yanlış veya hatalı anlaşılmasındandır. (Tabii ki böyle bir mesaj bir Alman birliğinden yapılmadıysa).

Maydos ve civarı, özellikle de Maydos ve Kilitbahir arası birçok kere bombalandı. Zira bu yerleşim yeri, geçit yeri ve askeri birliklerle ve askeri malzemenin toplanma yeridir. Muhtemeldir ki, koruma işaretleri yeterli olmayan ve uzaktan seçilemeyen bir hastane vurulmuştur. Bu tür üzücü hatalar, hastanelerin ve araçların işareti olan bayrakların doğru yerlerde ve doğru ölçülerde olmamasından ve uçakların uzak mesafelerden bunları görememelerinden kaynaklanıyor.

Doğu Sefer Kuvvetleri filo komutanı, bu tür yerlerin beyaz zemin üzerine işaretlenmesini hastanelerin ve sağlık kurumlarının yanına büyük boyutlarda konulan bayrak vb işaretlerle belirlenmesini önerir.

Cenevre ve La Haye sözleşmelerine yönelik tutumumuzun bir işareti olarak çok yakın zamanda geçen bir olayı aktarmak istiyorum: 31 Temmuz'da, bir düşman su uçağı, bizim uçaklarımız tarafından izleniyordu. (Türk uçağı) Erenköy yerleşim yeri yanında bir yere indi. Oradaki büyük bir bina bize uçaklar için bir sığınak olabileceğini düşündürdü ve topçularımız bu binaya ateş ettiler. Az sonra, Türkler, binanın tepesine Kızılay bayrağını diktiler. Bunun üzerine topçumuz hemen ateşi kesti. Oysa bayrağın geç çekilmesi her türlü şüphelyi de içinde taşıyordu.

¹⁵ Bulletin International des Sociales de la Croix- Rouge, Geneve, 1915, p.446

General BAILLOUD,

Özetle, Fransızlar da diyor ki, hem de en yetkili ağızdan "böyle bir telsiz emri verilmedi. Olsa olsa yanlış anlamadır ya da Almanların bir provokasyonudur bombalamalar olur. Hastaneleri uzak yerlere kurun. İşaretleri büyük yapın.

Sonuç olarak, şunu söylemeliyiz. Savaşlarda bu tür yanlışlıklar olur. Nitekim tebliğimizin başında belirttiğimiz 80 ihlalin bir kısmının yanlışlık sonucu olduğunu kabul etmek mümkündür. Ancak biz burada, Çanakkale savaşlarında, İngiliz ve Fransızların 7 ayrı sağlık kuruluş ve araçlarını topa tutma olayından bahsettik. Bu olayların çokluğunu dikkate alırsak, bombalama olaylarının bir yanlışlıktan çok bilerek yapıldığını ve bunun sebebinin de Çanakkale Savaşlarında başarısızlıklarından doğan kızgınlığın bir sonucu olduğunu düşünüyoruz.

ALLIED ATTACKS ON TURKISH PATIENTS & WOUNDED DURING THE GALLIPOLI CAMPAIGN

Before the war, the Ottoman Army had a hospital of 250 beds in Çanakkale and six infirmaries at Seddulbahir, Kilitbahir, Eceabat, Bolayır, Kumkale and Çanakkale. The appearance of the English and French fleets in front of the Dardanelles provided for the augmentation and fortification of these hospitals and infirmaries. By July 1915, the number of hospitals had reached 25, with a total of 10,700 beds.

As the battles were very severe during the war, 3000-4000 wounded were carried to these hospitals each day. Because of the insufficiency of beds in these hospitals, a great number of the wounded were transferred to city hospitals in inner Anatolia.

Apart from this, the Turkish Red Crescent converted three warships into hospital-ships, one of which, the *Gülnihal*, was responsible for carrying the wounded from the front lines at Gallipoli.

The Ottoman Empire raised the flag of the Red Crescent, signifying a hospital, in accordance with the 1906 Geneva and 1907 La Hague Conventions. This meant that buildings, vehicles and personnel bearing the Red Crescent were exempt from all attack or detention.

The realities of war were very different. The two belligerents partly violated the rules of the Geneva and La Hague Conventions, and even the Ottoman Empire, according to the claims of Russia. Russia claimed that the Ottoman state had attacked the hospital-ship 'Portugal' and 'Vperiod'. Turkish military authorities, however, said that these hospital-ships had been struck by mines. We can see 80 violations during the years 1914-1920 in the archives of the International Committee of the Red Cross. Ten of these violations directly concerned attacks oriented towards Turkish hospitals and ambulances. Besides these, we have observed other attacks in the same archives. According to the military hierarchy, these violations were reported to the International Red Cross Committee in order for them to inform the French and British authorities.

Violations that occurred during the Gallipoli Campaign can be enumerated as follows:

Spring 1915, attacks on Turkish hospitals in Çanakkale

September 1915, bombardment of Çanakkale Hospital

Bombardment of the Red Crescent Hospital-Ship '*Gülnihal*'

May 1915, bombardment of Turkish hospital in Eceabat (Maydos)

June 1915, bombardment of Turkish hospital in Eceabat

July 1915, bombardment of Turkish hospital at Halil Paşa Çiftliği (Farm)

August 1915, bombardment of Turkish military hospital at Akbaş

During the war, the International Red Cross Committee sent official complaints of violations to the concerned parties. The parties concerned, in this case the French and British authorities, sent their responses via the same international committee.

In their responses, the British authorities did not deny these violations. They did not say definitively: "We did not carry out this kind of violations". They said: "Violations such as this did not occur willingly but occurred accidentally. In battles, this kind of thing always happens". The French authorities, on the other hand, did not accept these violations and they said: "These complaints are total slanders. But in battles, this kind of bombardment might happen. Hospitals must be set up far away from the battle area".

As a conclusion, we can say that bombardments of this kind might occur by mistake. But the repetition of these bombardments in the Dardanelles from May 1915 to September 1915 makes us consider that these violations were more than a mistake, perhaps a result of anger due to lack of success in battles at Gallipoli.